

Introducere

În căutarea datelor

SUNT MULTE motive pentru care Joseph Goebbels poate fi considerat cel mai interesant membru al conducerii naziste în afară de Hitler însuși. Locul său în istoria timpurie a mișcării naziste este însă eclipsat adeseori de legende pe care chiar el le-a inventat sau le-a încurajat, mai ales cu scopul de a crea impresia că s-a alăturat mișcării mult mai devreme decât o făcuse de fapt.

Când am început cercetările care stau la baza acestei cărți despre personalitatea lui Goebbels și cariera sa deosebită de agitator și propagandist profesionist, nici eu, nici Heinrich Fraenkel nu ne-am dat foarte bine seama ce personaj extraordinar aveam să descoperim. Autoportretul pe care Goebbels, odată ajuns la putere, a fost în măsură să și-l creeze a ajuns să fie general acceptat de cei care au scris despre el fie în studii individuale, fie în studii despre mișcarea nazistă în ansamblu.

Cu mult înainte de a ne gândi să scriem această carte împreună, Heinrich Fraenkel culesese deja destule date, povești și mărturii nepublicate pentru a-și da seama că viața și personalitatea lui Goebbels meritau o analiză mult mai amănunțită. El însuși a fugit din Germania exact la timp pentru a nu fi arestat în noaptea incendiului Reichstagului, iar după aceea a participat la înființarea mișcării Germanilor Liberi din Marea Britanie. A luat parte de asemenea la investigațiile juridice independente cu privire la cauzele incendiului, efectuate în Marea Britanie de Sir Stafford Cripps și de alți juriști de notorietate mondială, scriind câteva cărți și pamflete despre Germania aflată sub dominație nazistă.

După război, Heinrich Fraenkel s-a dus să asiste la Procesele de la Nürnberg, reușind să obțină informații directe de la mulți dintre cei ce fuseseră asociați în mod nemijlocit cu Hitler și Goebbels, inclusiv

de la von Papen, Otto Strasser, Hans Fritzsche, Max Winckler, Hjalmar Schacht, Walther Funk și Karl Kaufmann. Era de asemenea familiarizat din punct de vedere profesional cu lumea filmului din Germania, realizând un studiu special dedicat efectului pe care regimul nazist l-a avut asupra industriei cinematografice și asupra celor care au rămas în Germania și au lucrat în cinematografie sub supervizarea lui Goebbels.

Cu toate acestea, au rămas foarte multe de spus despre caracterul și cariera lui Goebbels. Este adevărat faptul că el fusese subiectul multor articole gustate de marele public, al unor jurnale și biografii scrise mai ales sub influență nazistă, precum și al unor comentarii ocazionale apărute în nenumărate cărți dedicate istoriei celui de-al Treilea Reich și caracterului enigmatic al Führerului. În toate aceste scrieri, bune sau rele, părea a fi acceptată în mare măsură prima impresie cu privire la Goebbels, aceea de om interesant în general datorită apropierei sale de Hitler. Un singur biograf, Curt Riess, a început, într-o carte publicată cu zece ani în urmă, fascinantă operațiune de dezvăluire a celor petrecute în acea etapă a vieții lui Goebbels care este cea mai importantă pentru înțelegerea firii și faptelor sale de după accederea la putere. Este vorba despre perioada dificilă a tinereții sale până la vârsta de 27 de ani, când i-a descoperit pe naști, iar aceștia l-au descoperit pe el.

În această privință, am fost foarte norocoși. Heinrich Fraenkel a mers în Germania și, cu ajutorul surorii lui Goebbels, Maria Kimmich, a obținut recomandările necesare, care i-au permis în cele din urmă să se întâlnească cu oameni care-l cunoscuseră pe Goebbels atât în copilărie, cât și în tinerețe în Rheydt, orașul său natal. Acolo, printre mulți alții, i-a găsit pe unul dintre profesorii lui Goebbels, prelatul Mollen, pe cel mai bun coleg de școală al lui, Fritz Prang (care l-a recomandat ulterior conducerii Partidului Nazist), și pe Alma, care, tânără profesoară fiind, l-a cunoscut bine pe Goebbels și l-a prezentat Elsei, fata cu care a fost logodit câțiva ani în perioada crucială a tinereții sale, între 1922 și 1926. Alma i-a făcut cunoștință lui Heinrich Fraenkel cu Elsa însăși, care locuia acum la Berlin și era o femeie cu o căsnicie fericită. De la toți acești prieteni intimi și cunoscuți ai lui Goebbels, el a obținut informații amănunțite despre acesta de pe vremea când era elev, student, scriitor în devenire și, în

sfârșit, ucenic în ale agitației politice. Ei ne-au dat cu generozitate permisiunea de a cita din multele scrisori ale lui Goebbels care aruncă o lumină deosebită asupra mentalității și caracterului său din acea vreme. În plus, Societatea Albertus Magnus, organizația catolică de binefacere din Köln care l-a ajutat să-și facă studiile universitare, și-a deschis arhivele pentru noi. Acestea conțineau multe scrisori importante și rapoarte scrise de Goebbels pe când era student la universitate. Toate aceste informații au fost completate cu cele furnizate de sora lui Goebbels, Maria.

Am avut de asemenea avantajul să putem studia pe îndelete jurnalul nepublicat, scris de mână, ținut de Goebbels în anii 1925 și 1926 – perioada în care el a servit ca agent nazist în provincia Renania-Westfalia și în care a luat hotărârea de a colabora în sfârșit cu facțiunea lui Hitler din cadrul mișcării, nu cu frații Strasser, care fuseseră primii lui patroni. Acest jurnal n-a mai fost analizat niciodată în amănunțime, iar noi suntem profund îndatorați Institutului Hoover pentru Război, Revoluție și Pace de la Universitatea Stanford din California, de unde am obținut cu împrumut un microfilm al jurnalului.

După ce Goebbels a ajuns la putere alături de Hitler, povestea sa personală este strâns legată de istoria celui de-al Treilea Reich, căruia i-a închinat toată activitatea sa. Bineînțeles că nu intenționăm să reluăm lunga și complexa poveste a ascensiunii lui Hitler la putere și a celor petrecute în Germania sub conducerea lui. Au făcut mai bine acest lucru alții, în special dr. Alan Bullock în detaliata și metodică biografie dedicată lui Hitler. Cartea noastră descrie portretul unui singur om, Joseph Goebbels, care a jucat un rol de frunte în cea mai semnificativă etapă a istoriei noastre contemporane, și prezintă metodele de propagandă concepute de el pentru a-l ajuta pe Hitler să pună mâna pe putere și s-o păstreze. O astfel de expunere a istoriei mișcării naziste este suficientă pentru a lămuri motivele care au stat la baza opiniilor și faptelor lui Goebbels.

În studiul dedicat de noi lui Goebbels în calitate de Reichsmînister, am mai avut norocul să beneficiem de ajutorul lui Karl Kaufmann, care a devenit gauleiter nazist în Hamburg, și al lui Werner Naumann, care a devenit subsecretar de stat în Ministerul Propagandei și a fost cu Goebbels în Führerbunker în momentul

morții sale. Relatările personale ale acestor oameni și ale multor altora care au colaborat cu Goebbels în funcții de mai mică sau de mai mare răspundere au completat dovezile importante care se pot găsi în jurnalele puțin cunoscute ale asistenților săi, Wilfred von Oven și Rudolf Semmler. Ultimul ne-a fost de asemenea de foarte mare folos prin faptul că a adăugat comentarii personale la ceea ce s-a publicat. Suntem profund îndatorați și față de Frau Lida Baarova care ne-a ajutat să facem cunoscut publicului pentru prima oară adevărata poveste a asocierii ei cu Goebbels. Karl Lochner, care a editat alte fragmente rămase din jurnalele târzii ale lui Goebbels, a efectuat studii de mare importanță, utile pentru orice cercetător al omului și al perioadei respective. De-a lungul întregii sale cariere, Goebbels n-a încetat niciodată să se refere aproape zilnic la ceea ce i se întâmpla și să aștearnă pe hârtie, pe-ndelete, părerile sale cu privire la evenimente și persoane contemporane lui, inclusiv la ceilalți lideri naștiți, pe care, în cea mai mare parte, îi detesta. Deși există dovezi că microfilmele cu aceste jurnale, care au fost fotografiate din ordinul său în ultimele luni ale războiului, se află acum în mâinile rușilor, în afară de fragmentele de exemplare dactilografiate și manuscrise păstrate la Stanford, nu s-a dat publicității încă nimic. Se speră că, într-o zi, aceste milioane de cuvinte vor putea fi studiate. Eforturile noastre de a obține informații privitoare la păstrarea acestor documente în Uniunea Sovietică n-au dat deocamdată roade.

Întreaga poveste a omului și propagandistului de geniu care a fost Goebbels prezintă un interes deosebit din punct de vedere psihologic; atât viața sa privată, cât și cea publică au fost pline de greutate pe care chiar el și le-a pricinuit, din cauza vanității sale patologice. Deși s-a considerat adeseori că Goebbels nu avea șanse să se regăsească printre brutalii conducători naștiți, el a fost depășit doar de Hitler în ceea ce privește exploatarea puterii. Fără el, este posibil ca mișcarea să nu fi dobândit niciodată influența pe care a avut-o în Germania în perioada crucială a anilor 1932–1933. S-ar putea afirma că numai Hitler și Goebbels s-au dovedit a avea atât intuiția, cât și cunoștințele practice necesare impunerii acestei influențe în Germania. Goebbels avea o capacitate extraordinară de a munci cu sârg, de a vorbi în public și de a face tot timpul agitație în presă și la radio, precum și de a se îngriji de amănuntele organizării și administrării. În momentele de răscruce

din 1944–1945, el a fost singurul dintre vechii lideri naziști care a rămas credincios lui Hitler și mitului puterii rasiale pe care ei îl făuriseră. Au murit împreună pentru a păstra acest mit în psihologia poporului german care se dezintegra și pe care-l sacrificaseră fără milă în desfășurarea fatală a războiului total. După ce Hitler a murit, Goebbels însuși a devenit, pentru cele câteva ore care i-au mai rămas de trăit, cancelar al Reichului, șef al unui stat redus acum la câteva străzi care se prefăceau în ruine. Apoi s-a pus el însuși pe rugul funerar nazist, luându-și cu el soția și pe cei șase copii ai lor.

Cariera lui Goebbels nu are egal în istorie. De fapt, n-ar fi fost realizabilă fără instrumentele propagandei politice moderne – presa populară, radioul, cinematografia, megafonul și toată mașinăria complexă care stă în spatele organizării, sistematizării și înregistrării demonstrațiilor de masă. Dacă acum suntem mai înțelepți – fapt îndoielnic –, este pentru că Goebbels ne-a arătat cum se pot face asemenea lucruri de către un maestru al acestor forme de propagandă. Atât radioul, cât și filmul sonor erau la începuturi când el le-a folosit pentru a-i amăgi sau a-i isteriza pe germani în asemenea măsură încât regimul lui Hitler să dobândească puterea necesară realizării ultimului pas, supunerea Statului german în fața voinței lor, și să-i împingă în cele din urmă în cel mai distrugător război pe care l-a cunoscut lumea. Pentru a înțelege cum s-a putut înfăptui acest lucru într-o perioadă atât de scurtă, este necesar să-l înțelegem nu doar pe Hitler însuși, ci și pe Joseph Goebbels, cu caracterul său curios, respingător, periculos și totuși fascinant.

ROGER MANVELL